

Volební systémy

3. Blok MFTAP

Volební systémy- samostudium

- Povinná resp. Důrazně doporučená
 - Vybrané kapitoly ze závěrečné Diplomové práce N. Kaňánková: Alternativní volební systémy v podmínkách České republiky
 - https://is.muni.cz/auth/th/41616/esf_m/diplomova_prace.pdf?fakulta=1456
 - Kpt. 2 + doporučeně 1 a 4
- Doporučená
 - Parlamentní institut: Vliv změny volebního systému na systém politických stran. Informační podklad č. 1.120. Zpracoval: Mgr. Štěpán Pecháček; červen 1999
 - T. Lebeda: Proporcionalita volebních formulí poměrných systémů
http://sreview.soc.cas.cz/uploads/89e4e81a3f84ad859009ae7a8d4a8c31a3d379b9_608_04lebeda34.pdf

© Original Artist
Reproduction-rights obtainable from
www.CartoonStock.com

search ID: rman6987

"If the election were being held today, would you vote for the stupid candidate or the evil candidate?"

Volební systémy

- Většinový
 - Relativně
 - Absolutně
- **Poměrný**
- Polopoměrné

Podobu poměrných volebních systémů ovlivňuje:

1. Podoba kandidátní listiny
2. velikost volebního obvodu;
3. volební formule;
 - Volební číslo
 - Volební dělitel
4. uzavírací klauzule, kvórum;
5. počet a charakter úrovní volebních obvodů a skrutinií.

1. Kandidátní listina v systému poměrného zastoupení

- Přísně vázaná kandidátní listina
 - Do tohoto typu kandidátní listiny není voliči umožněno nijak zasahovat – nesmí tedy měnit pořadí kandidátů, přepisovat kandidáty apod. PŘ. Izrael
- Vázaná kandidátní listina
 - volič smí zasahovat pouze v rámci tzv. dílčích změn, díky kterým je mu umožněno měnit pořadí kandidátů nebo přidělovat preferenční hlasy vybraným kandidátům. PŘ. Poslanecká sněmovna ČR, kraje
- Volná kandidátní listina
 - Volič může:: provádět úpravy na kandidátní listině strany, kterou chce ve volbách podpořit. A to například přepisováním či škrtnutím kandidátů nebo si může vybírat kandidáty z různých kandidátních listin.
 - Po sečtení hlasů, které jednotliví kandidáti obdrželi, se určí, kolik mandátů která politická strana získala a jaké je pořadí kandidátů v rámci jednotlivých stran. PŘ. Finsko

2. Velikost volebního obvodu

- Velikost volebních obvodů představuje jeden z nejdůležitějších prvků, které ovlivňují podobu volebních systémů. Udává kolik mandátů se ve volebním obvodu rozděluje.
- Platí, že s narůstající velikostí volebního obvodu se zvyšuje míra proporcionality a opačně, v malých volebních obvodech se proporcionalita vytrácí.

3. Volební formule

- ❑ Metody jak se přepočítají hlasy na počty získaných mandátů (křesel) pro jednotlivé strany
- ❑ Volba metody ovlivní to kolik křesel strana dostane – při stejném počtu hlasů vzniknou odlišné počty mandátů
- ❑ Ideálně je taková metoda, která co nejméně zkresluje projevené preference voličů
- ❑ Prakticky volba metody odráží tradice země i preference silných stran (ČR změna volebního systému potřebuje ústavní většinu)

Metody vycházející z volebního (mandátového) čísla (volební kvóty)

- Hareova metoda
 - Hagenbach-Bischoffova metoda
 - Metoda (kvóta) Imperialiho
 - Zesílená Imperialiho metoda
 - Hare-Niemeyerova metoda
-
- Vysvětlivky
 - mandátové číslo (M)
 - počet odevzdaných platných hlasů ve volebním obvodě (V)
 - Počet mandátů v tomto obvodě (S)

Metody vycházející z volebního (mandátového) čísla (volební kvóty) 1/2

- **Hareova metoda** $M = V / S$
- Strana získá počet mandátů podle toho, kolikrát je mandátové číslo beze zbytku obsaženo v počtu pro ni odevzdaných platných hlasů.
- Při užití této metody zůstávají zbytky. V malých volebních obvodech se pomocí této formule často přidělí i méně než polovina mandátů.
- **Hagenbach-Bischoffova** $M = V / (S + 1)$
- Mandátové číslo se v ní získává jako počet platných odevzdaných hlasů dělený počtem mandátů zvětšeným o jeden. Tímto dochází ke snížení počtu zbytkových hlasů oproti Hareově metodě.

Metody vycházející z volebního (mandátového) čísla (volební kvóty) 2/2

- **Metoda (kvóta) Imperialiho.** $M = V / (S + 2)$
 - Používá se zejména ve velmi proporčních systémech, v nichž kandiduje mnoho politických stran a nejsou zde zajištěny překážky vstupu malých politických stran do zvoleného sboru (např. uzavírací klauzule).
- **Zesílená Imperialiho kvóta** $M = V / (S + 3)$
 - dělí počet všech platných hlasů, které mají být rozděleny, počtem všech mandátů, jež se mají rozdělit, zvětšeným o tři. Tímto zjistíme mandátové číslo, které nám udává kolik hlasů podle této kvóty připadá na jeden mandát.
- **Hare-Niemeyerova metoda** $S_s = (V_v \cdot S) / V$
 - Nepočítá ale mandátové číslo, nýbrž přímo počet mandátů, které kandidující strana získá (S_s). Počet hlasů, které strana obdržela ve volbách (V_v), se vynásobí celkovým počtem přidělovaných mandátů a takto získané číslo se vydělí celkovým počtem odevzdaných hlasů.
 - Zbytkové mandáty se přidělují na základě metody největšího zbytku

Srovnání

metoda	strany					Přiděleno mandátů
	A	B	C	D	E	
	36000	25000	18000	11000	5000	
Hareova	3	2	1	1	0	7
Hagenbach-Bischoffova	4	2	2	1	0	7
Imperialiho	4	3	2	1	0	10
Zesílená imperialiho	4	3	2	1	0	10

Metody vycházející z volebního dělitele (volební dělitelé)

- Jedná se o metody, které nevyužívají volebního čísla, ale dělí počet hlasů, které strana získala číselnou řadou.
- Při použití volebních dělitelů jsou vždy rozděleny všechny mandáty v prvním skrutiniu na úrovni daného volebního obvodu.

Metody vycházející z volebního dělitele (volební dělitelé)

□ **D'Hondtova metoda**

- V systému poměrného zastoupení nejpoužívanější.
- Výpočet: dělí se počet hlasů pro jednotlivou stranu postupně číselnou řadou 1, 2, 3, ... Takto získané podíly u všech stran se seřadí podle velikosti a vybere se z nich tolik největších podílů, kolik se přiděluje mandátů.
- Výhoda: všechny mandáty jsou rozděleny již v prvním kole a nevzniká zde tudíž problém se zbytkovými mandáty.
- *Mírně zvýhodňuje silné strany.*
- **metodu (dělitele) Imperialiho**, v níž se vynechává dělení číslem 1. *Posiluje výhody velkých stran na úkor malých.*
- **Saint-Lagüeova metoda**, využívá dělení číselnou řadou lichých čísel, tedy 1, 3, 5, ... *Posiluje výhody malých stran na úkor stran velkých.*

Srovnání

metoda	strany					Přiděleno mandátů
	A	B	C	D	E	
	36000	25000	18000	11000	5000	
D'Hontova	4	3	2	1	0	10
Dělitel Imperiali	5	3	2	0	0	10
Saint-Lagüeova metoda	4	3	2	1	0	10
Dánská	4	2	2	1	1	10

4. Uzavírací klauzule, kvórum

- Uzavírací klauzule je zákonem stanovené procento hlasů nutných k tomu, aby strana postoupila do skrutinia, v němž jsou rozdělovány mandáty.
- Smysl: zabránění vstupu malých politických stran do parlamentu (předejít atomizaci).
- Volební klauzule může být stanovena na úrovni celého státu (např. v České republice 5 % hlasů) nebo na úrovni každého obvodu. Potom musí politické strany získat dané procento hlasů na postup do dalšího skrutinia v každém jednotlivém obvodě.

5. Počet úrovní volebních obvodů, počet a charakter skrutinií

- Volební systémy s více úrovněmi volebních obvodů obvykle sledují dva cíle.
 - Zvolit takovou velikost obvodů, aby byl umožněn bližší kontakt mezi voličem a poslancem.
 - Dosáhnout vysoké proporcionality, jejíž míra závisí na tom, kolik mandátů se rozděluje ve vyšším obvodě.
- Ve volebních systémech užívajících více skrutinií rozdělujeme ve vyšším skrutiniu zbytkové mandáty ze zbytkových hlasů nebo kompenzační mandáty.

□ Rekapitulace...

4 metody "volebního inženýrství", které ovlivňuje jak politický systém, tak strukturu jednotlivých stran:

□ **zvýšení/snížení omezující klauzule**

- Ovlivní počet stran v parlamentu
- Míru zkreslení

□ **zvětšení/zmenšení volebních obvodů.**

- Extrémy: zmenšení volebních okrsků na úroveň 1:2 k počtu volených mandátů (tj. že z jednoho volebního obvodu jsou voleni dva zástupci) - forma kvazivětšinového systému.
- Vymezení jediného volebního obvodu územím státu zvyšuje proporcionalitu.

□ **zvětšení/zmenšení počtu volených zástupců.**

- Lichý x sudý počet
- Počet zastupitelů ovlivní vliv volebních formulí

□ **změna systému přepočtu volebních výsledků.** Posílení či oslabení pozic malých stran.

Důsledky

- **většinový jednokolový systém**
 - vede ve většině případů k vytvoření bipartismu - např. VB
 - Tento systém zmenšuje reprezentativnost politického zastoupení ve smyslu odrazu rozložení názorů ve společnosti.
- **většinový dvoukolový systém**
 - větší počet stran, které se však sdružují do větších seskupení. Dvě strany však zůstávají dominantní.
- **system poměrného zastoupení** může mít velké množství modifikací, záleží na systému rozdělování mandátů.
 - Fragmentace

Pomocné ukazatele

□ Raeův index fragmentace

- *měření pravděpodobnosti, že dva náhodně zvolení poslanci jsou členy stejné strany.* Odečet součtu druhých mocnin procentuálních zisků jednotlivých politických stran.
- 0 = že všichni poslanci jsou členy jedné strany, 1 = každý poslanec je zástupcem jiné politické strany (1=abs.fragmentace).
- V ČR v r.1992 =0,79; r.1996= 0,76; r. 1998=0,73.

□ Pravděpodobnost sestavení většinové vlády

- pravděpodobnost sestavení většinové vlády s ohledem na vliv nejsilnější strany v parlamentu.
- *Procentuální zisk poslaneckých mandátů nejsilnější strany vydělíme počtem stran v zastupitelském sboru.* Čím vyšší je výsledek, tím větší pravděpodobnost sestavení většinové vlády [\[1\]](#).
- V ČR 1996=5,66; 1998=7,3;

□ Index proporcionality

- Nakolik odpovídá výsledné rozdělení počtu a struktuře odevzdaných hlasů
- Více typů podle volební formule